

Asia: VN/2588/2024

Lausuntopyyntö: Arviomuistio kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon perustamisesta ja ostolaskutietojen julkaisemisesta

Yleistä

Ovatko arviomuistion nykytilan kuvausta koskevat osiot oikeansuuntaisia ja riittävän kattavia? Olisiko nykytilan kuvausta syytä täydentää joillain näkökulmilla tai tarpeellisilla tiedoilla?

Arviomuistion nykytilankuvaus on oikeansuuntainen ja kattava.

Ovatko arviomuistioissa esitetyt toimenpiteet vaikutuksineen oikeansuuntaisia? Olisiko toimenpiteitä syytä täydentää joillakin näkökulmilla jatkovalmistelussa?

Arviomuistiossa esitetyt toimenpiteet vaikutuksineen ovat osittain oikeansuuntaisia ja lisäävät julkisten hankintojen läpinäkyvyyttä ja seurattavuutta koko hankinnan elinkaaren aikana. Jatkovalmistelussa toimenpiteiden osalta tulisi tarkemmin arvioida hankintayksiköille syntyviä kustannuksia, monet ehdotuksista edellyttävät hankintayksiköiden järjestelmä- ja toimintatapamuutoksia ja/tai lisäävät merkittävästi hallinnollista taakkaa.

Arviomuistion ehdotukset tulisi pystyä huomioimaan julkisten hankintojen yleisten sopimusehtojen päivitystyössä (esim. käynnissä oleva JIT-ehtojen päivitys).

Toimenpide-ehdotukset 1, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 14, 15 tukevat arviomuistiossa määritettyjä tavoitteita hyvin, osa ehdotuksista edellyttää kuitenkin järjestelmäkehitystä ja olennaista on, että tietojen siirto tapahtuu mahdollisimman kattavasti rajapintojen kautta ilman manuaalista työtä.

Toimenpide-ehdotusta 8 tulisi selkeyttää. Nykyisestä muotoilusta ei käy selkeästi ilmi, mitä ehdotuksella tavoitellaan. Jos hankintayksikkö julkaisee pienhankintaa koskevan ilmoituksen avoimesti, on kannatettavaa, että tämä ilmoitus julkaistuisi myös Hilma-palveluun. Hankintayksikkö voi kuitenkin julkaista pienhankintaa koskevan ilmoituksen vain rajatulle tarjoajajoukolla ja tällöin hankintayksikölle tulee olla mahdollista olla julkaisematta tätä ilmoitusta Hilma-palvelussa.

Toimenpide-ehdotus 9 on perustelu hankintojen tutkimustiedon parantamisen näkökulmasta, mutta nykytilanteessa lisää jonkin verran hankintayksikön hallinnollista taakkaa. Olennaista on, että ehdotuksen mukaisesti vertailuperusteiden ilmoittamista koskevaa ohjeistusta kehitetään.

Toimenpide-ehdotus 10 lisää jonkin verran hankintayksikön hallinnosta taakkaa, olettaen, että hankintayksikön tulee tehdä toimenpiteitä kilpailutusjärjestelmässä tarjousasiakirjojen siirtämiseksi keskitettyyn tietovarantoon. Tarjousasiakirjojen sisältäessä toimittajien liikesalaisuuksia ja mm. henkilötietoja tai hankintayksikön salassa pidettävää tietoa, tulee tietojen käsittelyyn ja tietosuojaja turvakysymyksiin kiinnittää erityistä huomioita jatkovalmistelussa.

Toimenpide-ehdotus 11 on perusteltu avoimuuden lisäämisen näkökulmasta, mutta lisää merkittävästi hankintayksiköiden hallinnollista taakkaa.

Toimenpide-ehdotuksella 16 on merkittäviä vaikutuksia hankintayksikön omaan toimintaan sopimustietojen keräämisen ja ilmoittamisen osalta ja tietojen toimittaminen edellyttäisi merkittävää manuaalista työtä. Ehdotetuista tiedoista mm. kohteen CPV-koodi ja kategorinen tieto toimittajan mahdollisesti antamista pakote- ja kartellivaikutuksista ovat sellaisia, jotka edellyttäisivät järjestelmäkehitystyötä.

Toimenpide-ehdotuksen 17 tietojen kokoaminen ja toimittaminen edellyttäisi merkittävää manuaalista työtä. Ehdotuksessa mainitut seuraavat toimitettavaan ostolaskudataan sisällytettävät tiedot ovat erityisesti ongelmallisia henkilö- ja salassa pidettävien tietojen jakamisen näkökulmasta: toimittajan tuotenumero, tuotteen/palvelun kuvaus, määrä, yksikkö, hinta.

Hankintatietovarannon soveltamisala ja säädösympäristö

Onko hankintatietovarannon perustamisen ja ylläpidon edellyttämät sääntelytarpeet tunnistettu kattavasti?

Arviomuistiossa ja Valtiokonttorin roolin muuttamisessa tulisi huomioida Kelan asema eduskunnan valvonnan alaisena itsenäisenä julkisoikeudellisena laitoksena ja arvioida, ovatko ehdotukset ristiriidassa Kelan valtiosääntöoikeudellisen aseman kanssa.

Arviomuistiossa on todettu, että eräiden hankintayksiköiden osalta tietojen toimittamisveloitteen toteuttamistapaa ja aikataulua tulisi jatkovalmistelun yhteydessä arvioida tarkemmin. Kela katsoo kuuluvansa tähän ryhmään.

Onko sellaisia hankintayksiköjä tai hankintoja, jotka erityisesti tulisi rajata tulevan hankintatietovarantoa koskevan sääntelyn ulkopuolelle tai toisaalta sisällyttää siihen?

Hankinnat, joihin sovelletaan lakia julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista ja salassa pidettävät hankinnat tulisi voida jättää hankintatietovarannon ulkopuolelle.

Lisäksi hankintalain (1397/2016) 110 §:n perusteella tehtävien sosiaali- ja terveystietojen osalta tietojen sisällyttämistä hankintatietovarantoon tulee arvioida huolellisesti, koska tietoja yhdistelemällä voi olla vaarana, että asiakas tulee tunnistetuksi.

Sisältävätkö hankintayksiköiden ostolaskutiedot henkilötietoja siinä määrin, että niiden käsittely saattaisi aiheuttaa EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettua korkean riskin? Jos kyllä, yksilöi, millaisia henkilötietoja tai erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja hankintadata voi sisältää.

Ostolaskutiedot saattavat sisältää erityisiin henkilötietoryhmiin sisältyviä tietoja (terveyttä koskevia tietoja), josta syystä niiden käsittelyn oikeusperusteesta tulee säätää laissa ja jo lainsäätäjän olisi järkevää tehdä näiden henkilötietojen käsittelystä asianmukainen tietosuojavaikutusten arviointi. Lisäksi myös ns. tavallisten henkilötietojen osalta riskiä nostaa niiden määrä. Ostolaskuissa tai niiden liitteissä voi olla esimerkiksi seuraavia tietoja: nimi, henkilötunnus, tieto toteutetusta palvelusta, osoite.

Mille organisaatioille tulisi säätää oikeus saada omien tehtäviensä kannalta välttämättömät tiedot hankintatietovarannosta salassapitosäännösten estämättä?

Hankintojen valvontaviranomaisille, huomioiden kuitenkin, että hankintayksiköllä tulee olla tapauskohtainen harkintavalta siitä, julkaistaanko yksittäisen hankinnan tiedot hankintatietovarannossa salassapidon vuoksi.

Hankintatietovarannon tietosisällöt

Puuttuuko hankintatietovarantoon kerättävien tietojen listauksesta joitakin olennaisia tietosisältöjä?

Ei puutu.

Puuttuuko toimenpiteistä jokin tietosisältöjä ja niiden hyödynnettävyyttä parantava toimenpide?

Ei puutu.

Seurataanko hankintayksikkösi hankintasopimusten käyttöä sopimuskauden aikana sopimusjärjestelmän avulla tai muutoin? Onko sopimustietojen keräämiselle esitettävä alustava siirtymäaika riittävä?

Hankintasopimukset ja niiden tiedot on tallennettu järjestelmiin. Hankintasopimusten perusteella tehtyjä ostoja seurataan eri järjestelmissä vaihtelevin tavoin hankinnasta riippuen, seuranta ei ole kaikkien hankintasopimusten osalta systemaattista.

Arviomuistiossa ei ole esitetty suunniteltua aikataulua sopimustietojen (tai muiden tietojen) osalta itsenäisille julkisoikeudellisille laitoksille.

Näettekö estettä kerätä rakenteisena datana tarjousten vertailuperusteita ja vertailuhintoja/laatupisteitä koskevia tietoja?

Tarjousten vertailuperusteiden ilmoittaminen rakenteellisena edellyttää nykyisten lomakkeiden ja erityisesti niitä koskevien ohjeiden selkeyttämistä. Tarjousten vertailuhintojen ja laatupisteiden ilmoittaminen rakenteisena datana olisi merkittävä muutos nykytilanteeseen ja lisäisi hankintayksikön hallinnollista taakkaa. Vertailuhinnat ja laatupisteet voivat koostua useasta eri osiosta ja laskentamallit vaihtelevat paljon.

Fils Noora
Kansaneläkelaitos

